

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS.

176.

28

De

TRANSACTIONIBUS. 1658, 7

QUAM

FAVENTE D. T. O. M.
CONSENSU AC DECRETO
INCLYTI, NOBILISSIMI ATQUE
EXCELLENTISSIMI JURECONSULTORUM
ORDINIS IN ANTIQUISSIMA AC LONGE
CELEBERRIMA HEIDELBERGENSI
ACADEMIA.

AUSPICIIS

DN. HENRICI DAVIDIS
CHUNONIS

JCTI, ET JURIIUM PROFESSORIS
PRIMARII CELEBERRIMI, ACADEMIAE
PROCANCELLARI,

PRO CONSEQUENDIS

SUMMIS IN UTROQUE JURE HONORIBUS
AC PRIVILEGIIS DOCTORALIBUS.

Publico Eruditorum examini censuraque subicit

JOANNES A SANDEN,
GRONINGA FRISIUS.

Ad diem 6 May horis locoque solitis.

HEIDELBERGÆ,

Typis ÆGIDII WALTERI Acad. Typogr. Anno M. DC. LVIII.

NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS,
CONSULTISSIMIS, SPECTATISSIMIS
CLARISSIMISQUE VIRIS AC DOMINIS.

D. JOHANNI SCULENBORCH,
Reipubl. Groninganae Exsenatori, nunc vero
nomine Provinciae Groning. Omlandiae, in confessu Illustr. ac
Praepotent. DD. Ordinum Generalium Foederati Belgij Asses-
sori dignissimo, cognato suo aviternum suspiciendo.

D. GERARDO Ten BERGE. J. V. D. Respubl.
ejusdem Senatori, Academiae Provincialis Curatori & Socie-
tatis Indiae Occidentalis Directori Fidelissimo. Avunculo suo
perpetim colendo, Venerando.

D. FRANCISCO JUNIO. F. N. I. V. D.
Ejusdemq; facultatis in Illustri Illustrium,
Groningae & Omlandiae Ordinum Academiae Professori Ordi-
nario, olim Praeceptoris suo ac Fautori maxime colendo.

*Hanc inauguralem disputationem
Officiosè consecratam voluit*

CANDIDATUS.

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS.
DE TRANSACTIONIBUS.

I.

Tostquam illustrem ac utilissimam transactionum materiam enucleare visum fuerit, primùm me operę pretium facturum existimo, si de origine ac compositione verbi transigere quicquam præmittam, quod ultro agere, transagere vel transadigere significat. Cæterum vel Generaliter vel Specialiter. In generali significatione qualemcunque negotij, terminationem & finitionem denotat, *l. 229. ff. de V. S. ibique Goeddeum l. ordine 15. ff. ad municipal. l. 1. in fin. ff. ad SCT. Terryllian. l. 1. § 3. ff. de pact. l. ad tēpus. s. ff. de decurion. l. arbitrio. 18. §. dolo. ff. de dol. mal.* Sic lis transigi dicitur, per jusjurandum in litem. *l. ejus rei 46. ff. de R. V. & transactum jurejurando negotium in l. admonendi 31. ff. de jurejur.* Sicut etiam apud Tacitum Libr. 14. Annal. Gladio se ipsum transegit. Item in vita Agricolæ. In hujus sinu indulgentiaque educatus, per omnem honestarum artium cultum, pueritiam adolescentiamque transegit: Virgilium 9. Aeneiod. Sed viribus ensis adaectus transegit costas. & Ciceronem, pro Quint. Quaro quã ratione Nevius susceptum negotium non transegerit i. e. bona vendiderit. apud eundem in orat. pro Roscio commed. *Quid enim*

4.

enim recipis mandatum si aut neglecturus aut ad tuum commodum conversurus es? Cur mihi te offers ac meis commodis officio simulato officis & obstas? recede de medio per alium transigam. Specialiter verò transactionis nomen sumptum, rei dubiæ litisve incertæ, nec dum finitæ decisionem significat. *l. 1. ff. h. t.*

II.

Rectè, in hâc posteriori significatione definitur: *Transactio* rei dubiæ aut litigiosæ, aliquo dato, retento vel promisso, conventa decisio. Hahn *ad Wesemb. num. 2.* Dicitur rei dubiæ, in eo differt à pacto, quia transactio semper est de re dubiâ, quod vero in *l. si de certâ re. 31. C. h. t.* pactum transactionis de re certa interponi, illud non de re indubitata accipiendum, sed de una aliquâ re, veluti fundo judicio petito, dato aliquo vel promisso intelligendum est. Pactum verò plerumquè de re certa & minimè dubiâ fit, sed non semper, quia aliquando de re controversâ ac dubiâ pacisci dicimur. *l. postquam 4. C. de pact.* Præterea in eo etiam transactio, à pacto differt, quod transactio, nullo dato vel retento seu promisso minime procedat. *l. 38. C. h. t. l. cum ea 21. C. ood.* Pactum verò gratis *l. 1. ff. h. t.* vel pretio, cum res certa & indubitata remittitur *l. 6. §. 3. ff. de his. qui not. infam. l. 29. §. plectitur. ff. dd. l. Jul. de adult.* Transactio specialis est, quâlis aliqua terminatur. Pactum autem generale, ad omnia pertinens, de quibus negotij contrahendi transigendive causa consentiunt, qui inter se agunt. *l. 1. §. 3. de pactis.*

III.

Præmissa definitione transactionis, videamus quibus modis fiat. Fit vel nuda conventionem, vel Aquiliana stipulatione, Nuda conventionem veluti si quis paciscatur, ut certum quid accipiat, ut à lite recedat *l. 28. C. h. t. l. 2. l. 15. ff. h. t.* Aquilianâ stipulationem omnes obligationes antecedentes innovantur, ipsaque perimitur per acceptilationem. *l. 4. l. 6. l. 15. l. 40. C. h. t. l. 18.*

l. 18. ff. de acceptilat. l. 3. C. h. t. Cujac. 5. Observ. 30. Hottom. 3. Obs. 18. Nam si acceptilatio subsequatur, quod necessarium est. *l. 4. l. ut responsum 15. l. sine causa 32. C. h. t.* tunc actio omnino tollitur, ut amplius institui non possit. *d. l. 4. d. l. ut responsum 15. l. 19. C. eod. l. ult. C. si advers. transaction. in integr. min. rest. velit.* Finge: Cajus Sempronium in iudicium vocavit & ducentos florenos ab eo petyt, Sempronius debitum negat. Cum lis esset incerta ac dubia, inter illos convenit, ut Cajus centum acciperet & à lite discederet: Cajus acceptis centum, verum alios centum in iudicio petere potest; quia transactione actio ipso iure non interit, ut autem tollatur, Cajus ita stipulabitur, *Quod ultra illos centum mihi debes, daturum te mihi spondes?* Et Sempronius respondeat, *Spondeo;* & deinde Sempronius Cajum rogabit: *Habesne acceptum, quod novandi animo stipulatus es?* & Cajus acceptum ferat, *Transactio, scriptura interveniente vel non, celebrata l. si ve apud acta. 28. C. h. t. Secundâ horâ noctis l. 20. C. h. t. Jurata. l. 41. C. h. t. l. 42. C. eod.* Si sit transactio, & contra eam factum, potest is, cuius interest, odio perjurii, utrumque consequi, & restitutam pœnam, quæ pactis probatur inserta & rerum proprietatem & emolumentum, quod ex pactione vel transactione illâ fuerit consecutus, & præterea, qui fidem rupit, notetur in familiâ *d. l. 41.* Etiam pœna adjecta, valet: quod consultius esse dicit, Paulus in *l. pacto convento. 15. C. l. 16. ff. h. t.* quoniam si placito transactionis non stetur, pœna ex stipulatu peti possit. Hoc modo. *Dabo tibi quinquaginta, ut à lite discedas, spondesne igitur te à lite discessurum? Et si non discedas, centum pœna nomine dare spondes?* ne quantitas stipulationis in incerto sit ac necesse sit actori probare, quod eius intersit. *§. ult. Inst. de V. O. nam interesse. non in iure, sed in facto consistit. l. quatenus. 24. ff. de R. iur. Facti enim veritas, tota in probationibus consistit. l. 94. ff. de V. O. l. ult. ff. de prat. stip.* Nec refert in iudicio vel extra iudicium fiat. *l. si ve apud acta. 28. C. h. t.*

Omnes transigere possunt, qui non prohibentur. Prohibentur verò quidam naturâ, quidam jure. *arg. l. 43. §. 1. ff. de procurat. l. nec non. 28. ff. ex quib. caus. ma. &c.* Naturâ, ut infantes, furiosi & mente capti; nam in transactione consensus requiritur, consequens igitur est, illos, qui nullo intellectu aut animi judicio præditi sunt, transigere non posse *l. 1. C. de fals. monet. l. 14. ff. de offic. Pras. l. 5. l. 40 ff. de R. J. l. 1. §. 12. ff. de O. & A. l. si ei. 2. §. 3. ff. de iur. codicill. §. pupillus. Inst. de inut. stipul.* Corpore verò æger transigere non prohibetur. *l. sanum mente. 27. C. h. t.* Sine tutoris auctoritate, pupillus infante major aut pûbertati jam proximus, transigere prohibetur: etiamsi recte paciscatur pupillus, ne, quod debet à se petatur, quia meliorem suam conditionem facere ei etiam sine tutoris auctoritate concessum est. *l. contra 28. in pr. ff. de pact. transigere tamen non potest, quia nec promittendo se obligare, nec remittendo alios liberare potest. l. obligari. 9. ff. de auct. tut. sine quibus transactio non subsistit, ut dicitur, in l. 38. C. h. t. & remissio continet speciem alienationis & ad jus administrandi pertinet, quod pupillis denegatum esse certi & explorati juris est. Procurator si speciale mandatum habeat, transigere non prohibetur. *c. qui ad agendum de procurat. 6. L. 17. §. fin. l. 34. §. 1. ff. de jurejur. Wescemb. h. num. 4. & qui speciali mandato caret, non transigit, quia is tantummodo agendi, non decidendi potestatem habet. l. 7. C. h. t. l. sed si. 13. ff. de pact. l. 86. ff. de solutio. Lege prohibentur transigere, ut prodigi, quibus bonis interdictum est, nec promittendo obligari possunt. l. 6. ff. de V. O.**

V.

Recte tutores super rebus pupillorum transigunt. *l. 46. §. 7. ff. de administ. tutor. l. 54. §. 5. ff. l. 56. §. qui tutelam 4. ff. de furt. decidi. inquam, non deminuendi causa transigere debent all. l. 46. §. 7. non aliter tamen quam si jus illorum valdè dubium &*
 omnibus

omnibus aliis probationibus deficientibus, obscurum sit. *l. 35. de iurejur.* Idcirco optimè dicit Gail. 2. *Observ. 72.* Tunc demum valere transactionem tutoris, quando de iustitiâ plurimum dubitatur: aut si forte sumptus in exigendo & lite prosequenda faciendi, excussuri sunt ipsius debiti quantitatem: nam in dubio litis exitu, præstat partem accipere, quam periculum amittendi totius subire. Decreto opus erit, si transactionis causa tutor rem immobilem in alium transferre velit, imo si quam mobilem, ex numero earum, quæ recensentur, in *l. lex qua 22. C. de administ. tut.* Bacchov. *ad prim. part. pandect. h. t. c. 3.*

VI.

Videamus etiam de patre, an possit transigere super bonis filii. Super bonis filii emancipati pater transigere prohibetur *l. de re filiorum. 10. ff. h. t. arg. l. 11. C. de jur. deliber.* quia filius emancipatus extraneorum numero habetur §. 3. *Inst. de hered. qual. & diff.* & de rebus extranei jure transigendi, sine mandato nemo habet *arg. l. 17. §. procurator. ult. ff. de iurejur.* Si filius sit in potestate, tunc distinguenda sunt peculia. In peculio castrensi & quasi castrensi, filius familias vice patris familias fungitur, ideoque hîc patri potestas non tribuitur. *l. 2. ff. ad S C T. Macedon.* Peculium profectitium pleno jure patri acquiritur igitur de eo dubium non est, quin recte transigat. Quid si habeat bona adventitia, utique super iis potest transigere, quod etiam tutor potest, nam hoc absurdum videretur plus juris & auctoritatis tutori quam patri tribui, qui in superusum fructum habeat & legitimam administrationem, pro qua nec ulla oneratur cautione: quod in *l. ult. C. de bon. que lib. constitutum* reverentia paternæ pietatis & juris veteris, quo proprietas quoque bonorum illorum ad patrem pertinebat. Bacchov. *in prot. h. t. cap. 3. num. 3.* & in not. ad Treutt. *disput. 7. th. 3. lit. a.* Dissentit post Cujacium in *d. l. 10. h. t.* Busius. 2. *subtil. 1.*

VII.

Objectum sive materia transactionis sunt res dubiæ & litigiosæ

giosa *Wesemb. hic. num. 5.* Resdubiæ, quæ adhuc non sunt in lite, sed de quibus lis timetur *l. 1. ff. h. t. l. 2. C. eodem*, Res litigiosa, sunt, quæ in iudicium sunt deductæ. Hahn *ad Wesemb. num. 5.* Transactionem quædam respuunt vel naturâ suâ vel juris prohibitione. Naturâ suâ, ut res certæ, & res judicatæ, Juris prohibitione, controversiæ quæ incidunt, deeo, quod in testamento relictum est, nisi inspectis testamenti verbis & de futuris alimentis quavis ultima voluntate relictis, licite non transigitur absquè causæ cognitione Prætoris. Nulla transactio est, nisi de re litigiosa, consequens est igitur de re judicata transigi non posse, ut pote quæ finem controversiarum pronuntiatione iudicis accipit, quod vel condemnatione vel absolutione contingit, verb. *l. 1. ff. de R. lud. & talis transactio, nullius est momenti. l. eleganter. 23. §. 1. ff. cond. indeb. l. 32. C. h. t.* Sed si suspensa sit solemnitate appellationis, aut in integrum restitutionis, tunc & transactio valida est. *d. l. si causa 32. C. h. t.* quia per appellationem res eò deducitur, quasi judicata non esset & præcedens pronuntiatio interim pro extincta habetur. Procedit etiam transactio, post rem judicatam, si an iudicatum sit vel si appellatum fuerit aut appellari potuerit, dubitetur. *l. 7. ff. h. t. l. post rem 11. ff. h. t.* Super quæstione status recte transigitur, *l. ult. C. h. t.* neque videntur transactiones propterea titubare, quod pro conditione servili aut adscriptitia confectæ sint. *d. l. ult.* Clariss. Dom. Wissembach. *ad pandect. Disp. x. th. VII I.*

VIII.

De controversiis, quæ ex testamentis proficiscuntur, neque transigi aliter potest, quam inspectis cognitisque verbis testamenti. *l. 6. ff. h. t. l. 1. §. 1. ff. testam. quem adm. aperiant.* Bart. & *DD. in d. l. 6. Sanden. lib. 4. tit. 5. definit. 15.* & alii. Hæc rationes dant. 1. id statutum esse odio testamenta occultantium & inde lucrum capientium. 2. quia publice interesse supremas hominum voluntates exitum habere *l. 5. ff. testam. quem adm. aper.*
quæ

quæ alias per huiusmodi transactiones circumvenirentur. Bacchov. *Disp. 7. th. 4. lit. e.* Quæritur, si transigentes inspectioni testamenti renuntiaverint, an nihilominus non inspectis testamenti verbis, transactio futura sit inutilis? Negatur ab Accursio, ex eâ ratione, quod unicuique liceat favori ac juri pro se introducto renuntiare. *l. pen. C. de pact.* Rejēta Accursii sententiâ, contrarium tuebor I. quia lege prohibente, si quæ facta fuerint non solum in utilia, sed pro inspectis etiam habentur. *l. 5. C. de l. 6. C. de pact.* II. quia tabularum inspectio in eorum odium, qui testamenta occultant, introducta est, nec tam in favorem transigentium, quam testatoris, cui favori alius renuntiare non potest. Sic SCTO Macedoniano filius familias renuntiare non potest, quia non tam in ipsius, quam patris favorem introductum est & in odium fæneratorum. *l. 1. ff. ad. SCTum. Maced. Christin. vol. 1. decis. 14. n. 5. ac. 6.* Ita Bartol. Bald. Salicet, Castrens. Angel, Iason *in l. 6. h. t.* Quid si renuntiationi juramentum accesserit, dicendum non eo magis transactionem valere, quoniam nullus actus, Jure Civili invalidus robur à jurejurando capit. *d. l. 5. C. de ll.* vide Bacchov. *Disp. 7. th. 1v. lit. E.*

IX.

Super alimentis in testamento relictis, absquè auctoritate Prætoris *l. cum hi 8. ff. h. t.* transigi non potest, & ratio redditur in *princ. d. l. 8.* sumpta à qualitate & conditione hominum egentium, qui facile contenti modico præsentia alimenta remitterent: cui accedit, favor ultimæ voluntatis, ne ultima voluntas pia, quæ prospicere voluit tenuitati egentium eludatur: Quod idem in ijs, qui sunt locupletes. *l. 8. § 7. ff. h. t.* Distingendum censeo in ter alimenta præterita & futura. De alimentis præteritis etiam inconsulto Prætore transigi potest, quia præterita alimenta alimenta esse desinunt, postquam vita aliunde sustentata, & manet purum debitum, super quo nihil impedit, quo minus transiga

B

nus transiga

nus transigatur, in futurum, non in præteritum quis cõsurire potest Perer. *ad h. t. C. num. 8. & 11.* Donell. *in d. l. 8. num. 9.* Clarissim. Dom. Wissembach ad pandect. Disp. x. th. x. Defuturis inconsulto Prætor non licet. *l. 8. C. h. t.* Debet autem Prætor rem cognoscere, adesse aut interesse negotio & transactionem sine causæ cognitione approbate non sufficit. *d. l. 8. §. si prætor. 17.*

X.

Legatis alimentis cibaria & vestitus & habitatio debetur, inquit *l. 6. & 7. l. ult. ff. de alim. & cibar. leg.* quia sine his ali corpus non potest, cætera, quæ ad disciplinam pertinent legato non continentur, nisi aliud sensisse testatorem probetur *d. l. 6. & 7.* Hoc posito, qui ergo fit quod Ulpianus *in d. l. 8. §. qui transigit 12.* neget eum, qui transigit, de alimentis non videri neque de habitatione, neque de vestiario transigisse: Dicendum, propter strictam transactionis naturam, in testamentis enim plenius voluntates interpretandæ sunt *l. 12. ff. de R. Iur.* Cuiac. *in d. l. 8.* Goeddæus. *in l. 43. ff. de V. S. Mijns. 3. Obs. 12.* Bronchorst. *1. ant. 47.* Cl. Dom. Wissemb. *Disp. X. th. 19.* Arbitratu Prætoris vel de universis alimentis vel de parte eorum transigi oportere plus quam manifestum est. *l. 8. §. arbitratu. 10. ff. h. t.* potest & quis de una aliqua re, veluti de vestiario, calceario arbitrio tamen Prætoris transigere *d. l. 8. §. 13. & 14* sicut & de partè alimentorum *d. l. 8. §. arbitratu.* Nec obstat, quod legatum pro parte repudiari non possit. *l. 4. ff. de leg. 2. l. 38. ff. de legat. 1.* nam non repudiat legatum, qui de parte transigit, sed aliud pro alio accipit. Sive igitur in menses singulos, sive in dies sive in annos fuerint relicta, an usque ad certos annos, nihil interest. *d. l. 8. §. siue igitur 3. ff. h. t.*

XI.

Executienda hîc occurrit, celeberrima ista Diocletiani & Maximiani constitutio, in *l. transigere. 18. C. h. t.* in hæc verba, *Transigere*

figere vel pacisci de crimine capitali, excepto adulterio, prohibitum non est, in alijs autem publicis criminibus, quæ sanguinis pœnam non ingerunt, transigere non licet, citra falsi accusationem. Primum igitur videndum quomodo crimina publica sumantur. Crimina publica capitalia vel latè vel strictè accipiuntur. Latè, sunt, quæ pœnam capitis vel naturalis vel civilis ingerunt §. 2. *Inst. de publ. judic. l. 103. ff. de V.S. Strictè, quæ mortis vel sanguinis pœnam ingerunt. l. 21. ff. de pœn.* Breviter his præmissis, ad ipsam constitutionem accedendum; Cujus duæ sunt partes; Prima est de criminibus capitalibus, Altera de non capitalibus, quarum prior est. *Prohibitum non est transigere vel pacisci de crimine capitali.* cujus rationem habemus *in l. 1. ff. de bonis cor. qui ant. sent. mortem sibi consciverunt.* quoniam ignoscendum fit ei, qui sanguinem suum, qualiter qualiter redemptum voluit. Quæ verba generalia sunt, id circo, neque tempori, neque personæ adstricta, quatum ad tempus attinet, transigere tana ante quam post institutam accusationem licet, quia transactio non solum de ejusmodi controversijs fit, quæ jam in judicium deductæ sunt, sed & de quibus lis futura timetur *l. cum te. C. h. r.* vel quia eadem est magnitudo periculi mortis, sive accusatio immineat sive pendeat. Quantum ad personas non solum reo sed & accusatori transigere licitum est. Neque reus transigens pro convicto habetur. *l. ult. ff. de prævar.* in consequentiam actori ab accusatione desistere impune licet: cum alioqui transactionem nunquam admissurus sit & ita futurum, ut miseris reis spes redimendæ salutis suæ præcidatur. Non quidem, reus liberatur pecuniam dans adversario, sed ei tantum ignoscitur *d. l. 1. Bacchov. ad Treutl. Disp. 7. th. s. lit. A.* In tantum ut ne pro convicto habeatur, qui in sanguine delatorem corrupit. *d. l. ult.*

XII.

Facta transactione, præjudicium causæ publicæ non fit, ne

B a

publica

publica coercitio, privata pactione tollatur *l. illud 5. ff. de pact. dotal.* nec patitur publicæ disciplinæ vigor, ut delicta maneat impunita. *l. 51. §. estimatio. ff. ad. l. Aquil. l. 9. §. quod illicite. ff. de publ. & vectig.* sequitur igitur reū aliorū quoq; accusationi obnoxium manere, cum publicorum judiciorum accusatio cuivis è populo pateat. *§. 1. Inst. de publ. judic.* Sed, dices, transactionem non minorem habere auctoritatem, quam rem iudicatam *l. non minorem 20 C. h. t.* Responderi potest, comparationem illam transactionis cum re iudicata, non in omnibus procedere. I. de omnibus non capitalibus iudicari, transigi verò non potest. II. executionem habent res iudicatæ non etiam transactæ. III. sententiâ iudicis tollitur crimen, non etiam transactione IV. Res iudicata pro veritate habetur *l. 207. ff. de. R. Jur.* hæc nequaquam. V. Sententia fertur in invitum. *l. 83. §. 1 ff. de V. O.* Transactio autem consensu constat. VI. Sententia paritatem iudicati *l. 8. C. de R. C.* Transactio autem non producit actionem sed exceptionem tantum. *l. 28. C. h. t.* Clariss. Domin. Wiffemb. *Disp. xxiv. th. xxxv.* Comparantur eatenus, quatenus neutra temerè rescindi debeat. Nullo accusatore amplius existente, quæritur an facinus impunitum relinquatur? Respondeo quod Magistratus adhuc inquirere in crimen & in facinerosos animadvertere possit. per *l. 13 ff. de Off. presid. l. 1. C. de custod. reor.* Finge. Titius interfecit Sempronium, & cum Sempronius filium haberet, Titius transigit de homicidio patris sui. Hoc casu licita transactio est, homicidium enim capitale crimen & de eo transigere licitum est: Filius Sempronij, postquam semel in transactionem descendit, à transactione resilire & Titium accusare non potest; jam quæritur, an propinqui occisi Sempronij vel Magistratus Titium accusare possint? Quod dicendum videtur, nam transactio cum Sempronij filio inira, prodest Titio, quoad actionem filio competentem, non quoad actionem propinquis aut
Magistratui

Magistratui competentem. Bart. *in d. l. transigere num. 18.* Bald. *ad eandem l. num. 27.* Marant. *in Spec. in 6. part. de ord. jud. num. 58.* & hæc est communis DD. sententia *per l. 3. §. ult. de Accusat. l. 5. §. 2. Ad l. iuj. de vi publica nisi abolitio intercesserit. l. 12. §. 1. de Accusat. l. 1. C. de Abolit.* Dixi, de ijs criminibus transigere licere, quæ mortis pœnam ingerunt, hinc apparet de fustigatione transigi non licere, quia fustigationis pœna capitalis non est, sed à capitali secernitur *l. 2. ff. de publ. jud. Novell. 134. c. 13.* Sic etiam deportatio, toto gradu à mortis pœna distinguitur. *l. capitalium. 28. in fin. pr. ff. de pen. idcirco super criminibus, cujus pœna deportatio est, illicita est transactio.*

XIII.

Explanata parte primâ *d. l. transigere. 18.* nunc mihi ad exceptionem progrediendum censeo, quam Imperatores addunt, his verbis. *Exceptio adulterio.* De exceptionis ratione, inquit, Antonius Matthæus sollicitus non sum, propter *l. non omnium 20. ff. de ll.* Sed interpretes alias rationes dant. I. Quod transactio super adulterio inita, speciem quandam lenocinij præ se ferebat *l. ex lege 2. §. 1. & 2. ff. ad l. Jul. de adult. l. 29. ff. eodem. Cujac 19. Observ. 39. Perez. ad h. tit. C. num. 14.* II. quia de co nominatim *l. Julia pacisci* verabat. *l. 10. C. ad l. Jul. de adult. l. 29. §. 2. ff. eod. Trutl. Disp. 7. th. 5. lit. c. Donell. add. l. 18. Cujac. 6. Obs. 11.* III. ut magis cives Romani castitati matrimoniorum studerent. Cum solum adulterium, *a l. 18.* excipiatur, an de raptu transigere liceat, quæritur? & dicendum, quod liceat, quia crimen capitale est, & ultimo supplicio punitur. *l. 5. §. 2. ff. ad l. Jul. de vi publ. l. unic. vers. quod magis. C. de rapt. virgin.* vel quia nusquam reperitur vetitum, de hoc crimine transigere, tam diu enim standum regulæ, quam diu probetur exceptio. *arg. l. 17. C. de testament.* Ant. Matth. *de crimin. lib. 48. tit. 19. num. 10. & 11.* Quod ad stuprum attinet, nego de hoc crimine transigere licere, quia pœna hujus criminis capitalis non est. *§ 4. Inst. de publ.*

publ. jud. Nec de incestu transigere licet, quia & jure nostro pænâ capitali non vindicatur. *l. 5. ff. de quest. l. 6. & Auth. incestas. C. de incest. & inut. nupt. Nov. 12. c. 1.* Cl. D. Wissemb. *Disp. X. th. 15.* De *παιδερασία* transigere licitum videtur, quoniam brutescentes eum jumentis, ad abolendam memoriam, tam horreni criminis comburi solent, *arg. levi. 18. vers. 23. & seq. Exod. 22. vers. 19. c. reos. §. qui cojerit. caus. 23. quest. 5. c. mulier. caus. 15. quest. 1.* vid. Damhoud. *in practi crim. cap. 96.* In quo, non solum effectus, sed etiam affectu sine effectu, punitur, pænâ verò judicis arbitrariâ. *Gail. 1. de pac. publ. cap. 14. num. 26.* Kitz. *in syn. matrim. c. 3. th. 1. lit. K.*

XIV.

Visis hisce, quæ ad primam *d. l. 18.* partem pertineant, restat igitur secunda, quæ sic habet. *In alijs autem criminibus publicis quæ sanguinis pænâ non ingerunt transigere non licet.* ratio, quoniam in his non occurrit tanta miserationis ratio quam in ijs, quæ sanguinis pænâ ingerunt. *d. l. 1. ff. de bon. eor. & c. Lult. ff. de prævar. Bacchov. in prot. pag. 727. num. 15.* In hâc posteriori parte Impp. solummodo mentionem transactionis faciunt, an igitur hîc pacisci liceat, quæritur? quod negandum videtur, nam quod in priori expressum est, id etiam in posteriori ex mente & sententia legislatoris vetitum censetur *arg. l. scire. 17. ff. de ll. l. 134. §. 1. ff. de V. O. Paul. r. sent. 1. §. de his rebus.* Ant. Matth. *de crimin. lib. 48. tit. 19. num. 15.* Si post litis contestationem transactio vel pactio interposita sit, actor, si non impetrata abolitione ab accusatione desistat, incidit in *SCtum Turpilianum*, nec potest, quod ei transactionis causa promissum est, petere. *l. 1. §. 7. & it. ff. ad. SC. Turpill. l. si quidem 9. C. de contrah. stipul.* Reus vero transigens, pro confesso habetur *l. ult. ff. de prævar. l. 4. ff. de jur. fisc. l. 29. ff. eodem.* & quingentos solidos fisco inferre jubetur. *l. imperatores 34. ff. eod.* Non etiam projudicato habetur, hinc est quod iudex in *l. 2. C. de abolition.* jubetur.

jubetur, adhuc in crimen inquirere & sententiam ferre. Nec pactum gratuitum efficit, ut reus pro confesso habeatur licet, post litem contestatam, pactus sit. *l. 4. ff. de. Iur. Fiso.*

X V.

Dicitur in *d. l. 18.* ab Impp. in alijs publicis criminibus, an ergo de privatis criminibus, quæ sanguinis pœnam non ingerunt transactio inita valet? Adhibita distinctione respondendum, utrum Civiliter an Criminaliter, de privatis delictis agatur *l. ult. ff. de furt.* Si civiliter agatur, in privatis delictis, pactio & transactio valet, & auctori amplius agere volenti, exceptio pacti & transactionis obstat. *l. 7. ff. de condict. furt. l. post decisionem 13. C. eodem.* Si vero prætio quis pactus, auctori quidem exceptio transactionis obstabit, cæterum pecuniâ datâ confessum sequetur infamia. *l. athletas. 4. §. fin. l. 5. l. 6. §. pactusque 3. ff. de his qui not. infam.* Agente auctore de furto criminaliter, aut alijs privatis delictis, juxta *l. ult. ff. de furt. & l. ult. ff. de injur.* transactio est illicita, sed reus interim pro confesso habetur. *l. ult. ff. de prævar.* Idcirco, quod Imperatores statuunt, in criminibus non capitalibus, transactionem illicitam esse: illud non intelligendum, quatenus de privatis transactio sit licita, sed eatenus, quatenus de ijs agitur civiliter. Accursius. Bartol. Jason. Alciat. & Fachin. *l. 1. controu. 9.*

X VI.

Tandem superest ultima clausula *d. l. 18. sc. transigere non licet, citra falsi accusationem.* Excipitur hîc crimen falsi de omnibus autem criminibus, sanguinis pœnam non ingerentibus transigere non licet, excepto crimine falsi: sicut à prima parte, *d. l. 18.* excipitur adulterium, sic in posteriori excipitur crimen falsi. Cujac. *6. Observ. 11.* Borcholt. *de transaction. c. 3. num. 92. & seqq.* Perez. *ad h. tit. C. num. 17.* Fachin, *1. controu. 6.* Delrio *ad d. l. transigere. num. 141. & seqq.* Pac. *num. 47. & seqq.* Mornaç. *ad fin. d. l. Govean. 1. variar. controu. cap. 30.* Fateor
verbum

verbum *citra*, ambigüè sumi, tum pro eo, quod idem significat ac *sine*, veluti in *l. 3. C. de usur. l. fin. ff. de pub. jud.* tum etiam pro *præter*, ut in *l. fin. ff. de calumn.* quâ posteriori significatione etiam hîc sumitur. Hodie dispositio *d. l. 18.* inutilis est & ferè cessat, cum soli procuratori fisci, non cuivisè populo, persecutio publicorum criminum competat. Quod Princeps crimen condonet, id autem non fit, nisi placatis prius amicis. Gomefius. *3. var. resol. 3. num. 56 & seqq.* Clarus *lib. 5. §. fin. quest. 58.* Tulden. *ad h. tit. C. num. 6.* Groenveg. *de ll. ab rogat. add. l. 18.* Anton. Matth. *de crim. ad lib. 48. tit. 20. . cap. 4.*

XVII.

Transactionis effectus est rebus dubijs & litibus incertis finem imponere. *l. 10. C. h. t.* nec minorem habet auctoritatem transactio, quam res iudicata, *l. 20. C. h. t.* quam iurjurandum, quod maximum dicitur remedium expediendarum litium. *l. admonendi 31. ff. de Jurejur.* Bacch. *in prot. cap. ult. num. 1. h. t.* quare nec Rescripto Imperiali, causas vel lites transactionibus legitimis finitas resuscitari oportet. *l. causas. 16. C. h. t.* nequè sub prætextu instrumenti postea reperti, transactionem bonâ fide finitam rescindi, jura non patiuntur, inquit, *l. 19. C. h. t.* Wesemb. *ad h. tit. num. 5.* Quanquam in itam ex falsis instrumentis retractari jubet. *l. pen. C. h. t.* & hoc obtinet in re iudicata *tot. tit. C. si ex fals. instrum. vel testim. judic. sit.* Voluntate tamen utriusquè partis, causa ex integro agi potest. *l. 14. C. h. t. l. 35. ff. de R. Jur.* & illud pro explorato habendum, transactionem ijs tantum prodesse & nocere à quibus in ita est, non verò alijs. Finge. Si quis duos curotores habuerit & cum uno transegerit, alterum convenire non prohibetur. *l. 1. C. h. t.* Nobilis hîc occurrit, quæstio. An beneficium *l. 2. C. de rescindenda vendit.* in transactione locum habeat? Quod mihi negandum videtur *l. Lucius 78. §. fin. ff. ad. S. C. T. Trebell. l. in summa 65. §. 1. ff. de cond. indebit. l. 16. C. h. t.* nam transactio ad lites finiendas comparata est.

est *l. fratris 10. C. h. t.* & dixi transactionem non minorem auctoritatem habere, quam rem iudicatam *l. non minorem 20. C. h. t.* ad res iudicata prætenu enormis læsionis non retractatur. *l. 2. C. de R. Iud.* Idem quoque perspicuè probat. *l. 19. C. h. t.* In quâ dicitur transactionem rescindi non posse, sub prætenu instrumenti de novo reperti; & tamen evenire poterat, ut ex instrumento noviter reperto, transigentis læsio ultra dimidium appareat. vid. Afflict. *decis. 220.* Donell. *in d. l. 2. num. 61.* Mornac. *in l. 9. C. de transact.* P. Matth. *ad l. 68. ff. de R. l. num. 41. & seqq.* Bronch. *2. antinom. 58.* Dissent. post Bartol. *in d. l. 2. & l. 36. de V. O.* Costal. *in d. l. 65. §. 1.* Alciat. *in l. 143. ff. de V. S.* Wesemb. *bic num. ult.*

XVIII.

Transactio dolo malo celebrata, rescinditur *l. 4. l. 19. C. h. t. l. si quis 36. ff. de V. O. l. dolo. 6. C. de inut. stipul.* Cæterum qui dolo adversarij deceptus, in hoc, ut transigeret; si actor est, veluti, si solummodo pactus est, se non petiturum, instaurare potest actionem, & reum de pacto excipientem, replicatione doli mali removere *d. l. 19. l. creditoris. C. de pact.* Veteri autem actione sublata, veluti cum actor interposita stipulatione Aquiliana & secutâ acceptilatione reum liberaverit, poterit tunc actor intra tempus constitutum actionem de dolo instituere *d. l. 4. d. l. 19.* Reo circumvento, si id quod transactionis causa promisit, nondum præstitit, competit, si conveniatur, exceptio doli mali: si vero præstitit, utitur conditione sine causâ *l. 1. ff. de condict. sine caus.* Donell. *ad d. l. sub pretextu 19. & l. pen. C. h. t.* Et nemo ob dolum suum consequitur, ut transactio dolo malo inita, invito adversario rescindatur. *l. transactione. 30. C. h. t.* A Majore annis 25. transactio jurata servari debet, alioqui hisce incommodis urgetur. I. notatur infamiâ. II. ut ænam conventam solvat & tamen actionem perdit. *l. si quis major. 41. C. h. t.* Constitutio Arcadij & Honorij nominatim,

C

de

de majore. 25. annis concepta est, quæritur an ad minorem 25. annis extendenda sit? & dicendum quod non: quoniam hæc constitutio l. 41. C. h. t. sit pænalis, & fere in omnibus pænalibus & ætati & imprudentiæ succurritur. l. 108. ff. de R. Jur. l. 155. §. 2. ff. eodem. c. in panis. X. de R. Jur. in 6. Si verò transactio sit invalida, juramento tamen confirmata, quæritur an talis transactio Jure civili per jusjurandum confirmetur? Statuendum quod non. l. si ex falsis. C. h. t. l. 5. C. de legib. l. 7. §. & generaliter 10. ff. de pact. l. 112. §. Divi. fin. ff. de leg. 2. Transactioni clausula stipulationis Aquilianæ subjici solet: hoc modo. *Omnia esse amicabiliter transacta & terminata, actoremque nihil amplius ab eo, cum quo agebat petiturum*, Hæc de transactionibus dixisse sufficiant.

Deo Laus & gloria.

COROLLARIA.

AN prorogatio jurisdictionis de loco ad locum ex ratione juris civilis defendi possit? *Affirm.*

An Academijs vi AUTH. HABITA. C. ne filius pro patr. merum imperium competat? Neg.

An legatum, sub tali conditione relictum, si legatarius pontificiam religionem amplexus fuerit, conditione non impleta legatario debeatur? Affirm.

Dolus dans causam contractui stricti juris, contractum ipso jure non vitiat.

Imperator Auream Bullam abrogare nequit.

An jure Canonico merum imperium delegari possit? Neg.

F I N I S.

1077

ULB Halle 3
003 252 035

Sb.

B.I.G.

Farbkarte #13

Black, 3/Color, White, Magenta, Red, Yellow, Green, Cyan, Blue

O JURIDICA
URALIS. 28 176.

ACTIO.

U S. 1658, 7

AM
D. T. O. M.
C DECRETO
LISSIMI ATQUE
IRECONSULTORUM
LISSIMA AC LONGE
HEIDELBERGENSI
EMIA.

ICIIS
CI DAVIDIS
ONIS
M - PROFESSORIS
RRIMI, ACADEMIAE
CELLARI, *DE*
E QUENDIS
IE JURE HONORIBUS
DOCTORALIBUS.

mini censuraque subicit
A SANDEN,
A FRISIUS.
horis locoque solitis.

BERGÆ,
Acad. Typogr. Anno M. DC. LVIII,

